

УДК 339.9 (0.45)

DOI: 10.31651/2076-5908-2025-2-27-34

Олена ШИПОТІЛОВА

кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Одеського національного морського університету, м. Одеса, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1918-2054>

e-mail: lenakomail@ukr.net

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ЩОДО РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В ЛІПНІ 2014 – СІЧНІ 2015 рр. (за матеріалами «Gazeta Wyborcza» і «Tygodnik Powszechny»)*

Анотація. Метою дослідження є аналіз ролі польської преси в висвітленні подій російсько-української війни на сході з липня 2014 р. по січень 2015 р., з акцентом на її вплив на формування громадської думки в світовому просторі. **Наукова новизна** полягає в тому, що в статті вперше зроблена спроба дослідити військові операції на сході України в рамках російсько-української війни крізь призму польської преси (липень 2014 – січень 2015 рр.). Оскільки загальна тематика дослідження війни вже активно розроблена вченими-істориками, фахівцями зі споріднених чи суміжних галузей знань, то у науковий обіг прагнемо повноцінно ввести нове коло оприлюднених джерел і вивірених інтерпретацій багатьма мовами, насамперед польською. У статті зроблена спроба розкриття політики агресії Російської Федерації проти України, що розпочалася у 2014 р., крізь призму польської преси. Польські журналісти виїжджали на місця активних бойових дій на сході України, брали інтерв'ю у представників протидіючих таборів із контрольованих українською владою територій та з окупованих сепаратистами регіонів. На сторінках «Gazeta Wyborcza» та журналу «Tygodnik Powszechny» яскраво висвітлено перебіг воєнних операцій на сході України впродовж липня 2014 – січня 2015 рр. **Висновки.** В умовах широкомасштабної російської агресії проти України й розвитку українсько-польської співпраці важливим є показати місце й роль подій на сторінках польської преси. Розкрити специфіку роботи польських воєнних кореспондентів в Україні, продемонструвати солідарність українського та польського народів у напрямі протидії російській дезінформації та вторгненню на територію незалежної української держави.

Ключові слова: бойові операції, Донецька народна республіка, журналіст, медіапростір, польська преса, російсько-українська війна.

Olena SHYPOTILOVA

Candidate of historical sciences, Associate professor of the Department of Journalism and Language Communication, Odesa National Maritime University, Odesa, Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1918-2054>

e-mail: lenakomail@ukr.net

POLISH PRESS ON RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE IN JULY 2014 – JANUARY 2015 (based on materials from “Gazeta Wyborcza” and “Tygodnik Powszechny”)

Abstract. The purpose of the study is to analyze the role of the Polish press in covering the events of the Russian-Ukrainian war in the east from July 2014 to January 2015, with an emphasis on its influence on the formation of public opinion in the world. **The scientific novelty** is that the article is the first attempt to investigate military operations in the east of Ukraine within the framework of the Russian-Ukrainian war through the lens of the Polish press (July 2014 – January 2015). Since the general topic of war research has already been actively developed by historians, specialists in related or related fields of knowledge, we aim to fully introduce a new range of published sources and verified interpretations in many languages, primarily Polish, into the scientific circulation. The article attempts to reveal the policy of aggression of the Russian Federation against Ukraine, which began in 2014, through the prism of the Polish press. Polish journalists went to places of active hostilities in the east of Ukraine, interviewed representatives of opposing camps from territories controlled by the Ukrainian authorities and from regions occupied by separatists. On the pages of “Gazeta Wyborcza” and “Tygodnik Powszechny” magazine, the course of military operations in the east of Ukraine during July 2014 – January 2015 is vividly covered. **Conclusions.** Therefore, in the conditions of large-scale Russian aggression against Ukraine and the development of Ukrainian-Polish cooperation, it is important to show the place and role of events on the pages of the Polish press. To reveal the specifics of the work of Polish war correspondents in Ukraine, to demonstrate the solidarity of the Ukrainian and Polish peoples in the direction of countering Russian disinformation and the invasion of the territory of an independent Ukrainian state.

Keywords: military operations, Donetsk People's Republic, journalist, mediaspace, Polish press, Russian-Ukrainian war.

Постановка проблеми. У сучасному медійному просторі польська преса відіграє важливу роль у висвітленні російсько-української війни. Саме Республіка Польща, однією з перших країн Європейського Союзу підтримала Україну та її громадян під час російського вторгнення в Крим

* Друкується за матеріалами доповіді, виголошеної на Міжнародній науковій конференції «Польсько-українські відносини в умовах російської агресії в Україні: історичні та сучасні контексти» («Stosunki polsko-ukraińskie wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę: konteksty historyczne i współczesne»), що відбулася 11–12 квітня 2024 р. у Варшавському університеті (детальніше у рубриці «Наукова хроніка» цього випуску «Вісника»).

та на схід у 2014 р. Окупація Російською Федерацією українських земель кардинально змінила медіапростір не тільки в Україні, а й в усьому світі. Об'єктивне інформування подій на сході України, протидія інформаційній війні з боку Росії, підвищило зацікавленість світової читацької аудиторії. Польська журналістика активно слідувала за розвитком подій у Донецькій та Луганській областях. Журналісти з Польщі були присутніми на всіх організованих заходах прихильниками Росії. Вони інформували світ щодо активних бойових дій на сході, брали інтерв'ю в представників протидіючих таборів з контрольованих українською владою територій та з окупованих сепаратистами регіонів. На сторінках газети «Wyborcza» та журналу «Tygodnik Powszechny» яскраво висвітлено перебіг основних бойових операцій на сході України впродовж липня 2014 – січня 2015 рр. Чільне місце в польській пресі зайняли трагічні події, пов'язані з збиттям проросійськими терористами цивільного малайзійського літака «Боїнг» із майже трьомастами людьми на борту.

Отже, розуміння механізмів роботи польської преси та її впливу на сприйняття подій війни є критично важливим для аналізу інформаційного простору. Кризові події, такі як війна в Україні, вимагають глибокого розуміння ролі преси в сучасному світі. Аналіз висвітлення ключових подій польськими виданнями, допоможе виявити як об'єктивність і неупередженість інформації, так і можливі маніпуляції та спроби впливу на громадську думку. У контексті глобалізації та швидкого розвитку цифрових технологій, способи поширення та споживання інформації зазнають суттєвих змін. Це створює нові виклики та можливості для польської преси в її прагненні привернути увагу читацької аудиторії, особливо під час повномасштабної війни Росії проти України, є не тільки актуальним, але й вкрай необхідним для розуміння сучасних інформаційних процесів та їх впливу на суспільство.

Аналіз останніх досліджень. Історіографія проблеми представлена працями зарубіжних, польських і українських науковців. Більшість робіт – це узагальнюючі праці з тематики російсько-української війни. Лише деякі роботи презентують дослідження війни крізь призму польської преси. До зарубіжної історіографії відносимо книгу Домініка Ареля і Джесі Дрісколла [1], які доводять, що РФ цинічно називала війну на сході України «громадянською війною», щоб заявити про свою непричетність. Професор Гарвардського університету Сергій Плохій у своїй книзі намагався пояснити причини російського вторгнення на схід України, аналізуючи її перебіг й обмірковуючи результати. На думку історика, російсько-українська війна – це всеосяжний конфлікт, який палає з 2014 р. [2].

Польська історіографія проблеми широко представлена різними дослідженнями з зазначеної тематики. На особливу увагу заслуговує праця Лукаша Мамерта Надольського [3]. Професор і науковий співробітник Ягеллонського університету Богуслав Пацек у своїй книзі розглядає поняття «гібридної війни» на сході України, як міжнародна спільнота реагувала на російську агресію з 2014 р. [4]. Щодо сучасної української історіографії загалом, то можемо назвати спроби істориків із України системно підійти до з'ясування витоків і проявів збройного конфлікту між Україною і Росією. У цьому аспекті заслуговує на увагу праця Федора і Галини Турченків [5]. Важливою для дослідження є й монографія Ярослава Грицака, в якій проаналізовані передумови війни на сході України [6].

Мета дослідження полягає в аналізі ролі польської преси в висвітленні подій російсько-української війни на сході з липня 2014 р. по січень 2015 р., з акцентом на її вплив на формування громадської думки в світовому просторі.

Виклад основного матеріалу. Проросійські терористи, серед яких були військові армії РФ, 17 липня 2014 р. з комплексу протиповітряної оборони «Бук» збили над українським сходом цивільний малайзійський літак «Боїнг» із майже трьомастами людьми на борту. Ця подія викликала шок у світі та нові санкції проти Росії з боку США, ЄС та її союзників. У польських виданнях вийшла серія статей, присвячених цій тематиці, на місці події працювали відомі оглядачі та кореспонденти. Одним із перших біля катастрофи рейсу Malaysia Airlines 17 знаходився польський журналіст «Tygodnik Powszechny» – Павел Пенъонжек.

У статті Войцеха Бжезінського повідомляється, що після збиття пасажирського літака над сходом України були зроблені звинувачення на адрес диспетчерів та авіакомпанії. Стояло питання, що вони робили над таким небезпечним районом? Відповідь проста ніхто не вважав цей район небезпечним для цивільної авіації. Принаймні не на тих висотах, на яких літають. Незадовго до катастрофи, російські бойовики збили кілька військових машин, убивши десятки українських солдатів. Проте всі ці інциденти відбувалися на низькій висоті, по збитих машинах били з легких переносних зенітних установок або навіть автоматів Калашникова. Жодна з цієї зброї не становила загрози для літака, що летить на висоті 10 км над землею. Ця мінімальна висота для цивільних машин, що рухаються над цим регіоном, була встановлена європейською організацією управління повітрям Eurocontrol. Трагедія рейсу MH17 була майже безпрецедентною подією [7].

За інформацією журналіста Павела Пенньонжека тіла пасажирів почали забирати лише через три дні; раніше вони лежали на полях і пасовищах. Оглядом тіл мала займатися група так званих експертів з Донецька. Групи проросійських бойовиків із зброєю охороняли доступ до найважливіших місць, де знаходилися рештки літака. Командир бойовиків із позивним «Похмурий» двічі вистрілив у повітря, коли на місце події намагалися потрапити представники місії ОБСЄ. Ці кадри були опубліковані відомими закордонними виданнями, а також польською пресою [8].

Згідно репортажу журналіста, на місці катастрофи літака було багато прихильників «Донецької республіки». Це – найближче оточення Ігоря Гірка (відомий проросійський бойовик), яке здійснювало повний контроль над територіями, окупованими Росією в Донецькій області. На думку Павела Пенньонжека, збити літак могли лише «проросійські повстанці». Ракета була запущена з 70-тисячного міста Торез, який розташований у східній частині Донецької області, недалеко від кордону з Росією. Це територія, повністю контрольована російською армією. Свідками подій стали місцеві жителі прилеглих міст, які спостерігали колону техніки, в тому числі з «Буком», що прямувала в напрямку, звідки була запущена ракета [8].

За словами журналіста російські сепаратисти самі викрили себе. По-перше, коли був втрачений зв'язок із малайзійським літаком, вони на своїх російських сайтах похвалилися, що збили український військовий літак Ан-26. Про це також написав Ігор Гіркін у соціальній мережі «В Контакте». Однак коли з'ясувалося, що це був цивільний літак, інформацію про подію спішно видалили. Голова СБУ Валентин Наливайченко відзначив, що є перехоплені записи двох телефонних розмов між командирами місцевих сепаратистів. Під час першої розмови йдеться про те, що літак збили сепаратисти; під час другого явно збентежений співрозмовник, який дивився на місце падіння уламків літака, доповідає своєму командирі, що це «100%» цивільний літак. Коли з'ясувалося, що літак цивільний, бойовики відразу ж почали звинувачувати українську сторону – хоча вона фізично не могла запустити ракету саме з цього місця. Тому з російського боку з'явилися альтернативні концепції. «Літак збили на Дніпропетровщині», – каже, наприклад, один із ватажків сепаратистів Павло Губарєв. Інші російські джерела припустили, що «Боїнг» збив український винищувач. Або що – це черговий прояв російської інформаційної війни – українці хотіли збити літак Володимира Путіна, який того ж дня повертався до Москви з поїздки до Латинської Америки, але помилилися [8].

Усі керівники «Донецької республіки» стверджували, що вони не оснащені «Буком». Найбільш шокуючу версію подій представив Ігор Стрелков. В інтерв'ю, опублікованому на сепаратистському сайті «Русская весна», він заявив, що «більшість тіл були старими». Їхні тіла були «повністю позбавлені крові». Отже, він припустив, що це був медичний літак, який перевозив трупи. Президент РФ Володимир Путін повідомив, що літак приземлився на території України, то і вина української сторони.

Із інформації Павела Пенньонжека тіла загиблих жертв літака зібрали у мішки та відвезли, наче до донецького моргу, лише після трьох діб після катастрофи. Журналістів, які прийшли туди перевірити цю інформацію, заарештували. Їх доставили до будівлі СБУ, яку з березня окупували проросійські бойовики. Знімальну групу Бі-Бі-Сі протримали майже дві години – причиною стала відсутність акредитації у Стрелкова. Українська влада стверджувала, що російські солдати вивозять тіла та деталі літака до Росії. Зокрема, «чорні скриньки», які могли б багато розповісти. Проросійська «влада» не була впевнена, чи вони у них є. Вони видавали суперечливі повідомлення.

Із публікацій журналу «Tygodnik Powszechny» відомо, що в Донецьку відбувалися бойові зіткнення між українською армією та проросійськими бойовиками в південно-західних районах міста і в Донецькому аеропорту. За інформацією загинуло щонайменше троє мирних жителів, згорів житловий будинок і завод. Через кілька годин українські війська відступили. Це була перша смілива акція української сторони в столиці «Донбасу». Про те, що повстанці слабшають, свідчить і легкість, з якою українці ввійшли в місто. Польський журналіст зазначив, що з квітня 2014 р. з українського боку загинуло майже триста військових і бійців Нацгвардії, близько тисячі поранено. Жертв серед мирного населення та загиблих з боку бойовиків ніхто не порахує. Кореспондент показує зміну настроїв місцевого населення до їх діяльності. Він вказує, що люди втомилися від них. «Я думаю, що в них уже мало хто вірить», – каже донеччанин Артем. Однак багато жителів вирішили не показувати свого справжнього ставлення. Наприклад, Роман говорить їм, що він є прихильником «Донецької республіки», коли зустрічається з ними на вулиці. Відходячи, він тихо додає: «Вони покидьки» [9].

У Лисичанську українська армія пішла в контрнаступ, після завершення запеклих боїв на будівлі міської ради міста, розташованого в західній частині Луганської області, підняли український прапор. Цим бойові дії у місті та його околицях не закінчилися, вони продовжилися.

За спостереженням польського журналіста, війна все більше хвилює мирних жителів. Жителька Артемівська Оксана в інтерв'ю відмітила, що вона втомилася від цього, її чоловік застряг у Лисичанську. Понад тиждень місто було заблоковане. Ніхто не міг ні потрапити, ні виїхати. Жінка просила допомоги в журналіста, розказати її історію громадськості, може так вдасться витягнути чоловіка з Лисичанська [9].

Показовим у польській пресі є ставлення до журналістів із боку проросійських терористів. Відомо, що їх регулярно залякували та проводили акредитацію через прес-службу ДНР, яка дозволяла їм доступ на місця подій. Бойовики захопили Пьотра Андрусечка – журналіста «Gazeta Wyborcza» та доставили його до захопленої будівлі СБУ за те, що він сфотографував на мобільний телефон будівлю залізниці. Як він дізнався потім, вони мали наказ затримувати всіх іноземних журналістів.

Після зникнення з Донецька Ігоря Гірка, єдиним активним представником повстанців став росіянин – прем'єр-міністр невизнаної республіки Олександр Бородай. Він відповідав за контакти зі ЗМІ та за діяльність місії спостерігачів ОБСЄ, яка прибула до Донецька через збиття Боїнга Malaysian Airlines. На думку польського журналіста, Олександр Бородай грав роль «доброго міліціонера». Одягнений у костюм, він регулярно приїжджав на переговори з ОБСЄ. Попри зусилля пана Бородая, співпрацю з ОБСЄ це навряд чи врятувало імідж проросійських повстанців у очах Заходу. Збиття цивільного літака – навіть якщо це сталося випадково, розвіяло ілюзії міжнародної спільноти щодо незаконних проросійських «держав» на сході України.

У середині серпня 2014 р. територія, контрольована терористами, зменшилася втричі. Путін боявся краху своїх маріонеток, що могло підірвати його власні позиції в Росії. На додачу до тих російських підрозділів, що вже були в Україні, почалося широке вторгнення російських кадрових військових. У важких боях частина українських військ була заблокована під містом Іловайськ.

У польській пресі зазначено, що підписаний у Мінську меморандум, який мав стати наступним кроком до встановлення миру, досі залишається аркушем паперу. Учасники чергової зустрічі контактної групи підписали в Мінську меморандум з 9 пунктів, в якому конкретизували умови перемир'я. У меморандумі зазначалося, що заборонено використання всіх видів зброї та ведення будь-яких наступальних дій. Цьому мало сприяти відведення озброєння калібром понад 100 мм з кожного боку не менше ніж на 15 км для створення 30-кілометрової буферної зони. Для контролю за виконанням пунктів меморандуму в зоні безпеки мали бути розміщені групи спостерігачів ОБСЄ. В останньому пункті йдеться про виведення всіх іноземних військових формувань і військової техніки з території України. Підписаний меморандум теоретично набув чинності 20 вересня [10]. Однак, як повідомляло РНБО України, положення меморандуму постійно порушуються і, по суті, не набули чинності. За словами прес-секретаря Ради Андрія Лисенка, навіть перший пункт щодо припинення вогню не виконано. У Донецькій і Луганській областях бойовики продовжували артилерійський обстріл українських військ.

Ситуація на сході України дуже загострилася, коли російські війська в серпні 2014 р. почали заходити до Новоазовська. На сторінках «Gazeta Wyborcza» подана інформація щодо першого зіткнення навколо цього міста, розташованого неподалік від кордону з Росією та про наступ росіян на Маріуполь. Положення навколо майже 16-тисячного Іловайська було також складним. У польській пресі є інформація, що всупереч повідомленням командування АТО анонсовані підкріплення до Іловайська не прибули. Але речник РНБО Андрій Лисенко під час прес-конференції зазначив, що українські сили під Іловайськом отримали підтримку, а поранених евакуювали.

10 серпня 2014 р. українські добровольчі батальйони здійснили спробу звільнення Донецька. Перші підрозділи ввійшли в місто і почали операцію з витіснення повстанців. Українські сили замкнули кільце оточення навколо Донецька. Під час прес-конференції прем'єр-міністра Донецької народної республіки Олександра Бородая журналістів повідомили, що їх акредитація з технічних причин скасовано, це могло свідчити про проведення української армією наступальних дій. Речник Ради національної безпеки та оборони України Андрій Лисенко зазначив, що українські військові звільнили місто Ясинувате, яке фактично розташоване на північній околиці Донецька. Це дозволило перерізати важливі транспортні шляхи проросійських терористів. Водночас повідомлялося, що загинули п'ятеро українських військових, 14 отримали поранення [11].

У статті журналіста Павела Пенъенжека була подана хронологія битви за Донецький аеропорт. Автор зазначає, що північна частина Донецька, розташована біля міжнародного аеропорту більш зруйнована. «Падаючі кулі зруйнують будівлі та вбили багато людей. Таке відбувається щодня – хоча, начебто, перемир'я. Люди, які тут живуть, бояться, що в таких умовах не переживуть зиму. Парадоксально – чи ні, може, зовсім не парадоксально? – бої за аеропорт й інші важливі пункти в Донецьку активізувалися після підписання перемир'я в Мінську 5 вересня [12].

Від терміналу аеропорту, який збудували до Євро-2012, залишилася купа камінь. Росіяни наступають, а українські сили, які займають позиції в аеропорту, відбивають атаки. Вони багато місяців намагалися завоювати «донецький аеропорт». Перші серйозні бої тут відбулися 26 травня – і вже тоді російські війська зазнали серйозних втрат, близько сотні загиблих. Саме тоді зі сходу в Росію поїхали перші труни. У вересні та перших числах жовтня 2014 р. бої стали ще запеклішими. Посилені артилерією та новими піхотними підрозділами, росіяни повільно почали входити в аеропорт» [13]. Обидві сторони надсилали суперечливі меседжі – що вже є нормою цієї війни. Нещодавно прем'єр-міністр незвіданої «Донецької республіки» Олександр Захарченко заявив, що територія аеропорту майже на 100% підконтрольна ними. Українська сторона щодня інформувала про героїчну боротьбу воїнів, які не здаються, незважаючи на величезний тиск ворога та великі втрати. Вороги, а згодом і самі українці за незламність почали називати воїнів із Донецького аеропорту – «кіборгами». Аеропорт, хоч і був вщент зруйнований, був залишений українськими бійцями в січні 2015 р., став ще одним символом мужності українських воїнів.

Із статті «Рокую plan Putina...» відомо, що президенти України та Росії проводили телефонні переговори щодо припинення вогню на сході, але домовленості не були досягнуті. Володимир Путін обнародував мирний план із семи пунктів, але ні повстанці, ні Київ його не підтримали. У світ пішли суперечливі повідомлення щодо українсько-російської розмови. Спочатку на сайті Петра Порошенка повідомлялося, що президенти домовилися про умови припинення вогню на сході. Однак пізніше прес-секретар Президента Росії Дмитро Пєсков виправив: президенти не дійшли згоди з цього питання, оскільки Росія не є стороною конфлікту. Інформаційне агентство ИТАР-ТАСС повідомило, що під час поїздки до Монголії Володимир Путін представив мирний план для України: припинення військових дій обох сторін; відведення українських військ на відстань; міжнародний контроль за припиненням вогню; створення безпольотної зони для військової авіації; обмін полоненими; створення коридорів для біженців та доставки гуманітарної допомоги; реконструкція інфраструктури.

Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк заявив, що пропозиції Путіна є планом порятунку російських терористів і способом заморожування конфлікту. За словами Яценюка, Путін намагається представити Росію у вигідному світлі перед самітом НАТО. На його думку, «найкращий план припинення війни РФ проти України складатиметься лише з одного пункту: Росія виводить свою регулярну армію, найманців і терористів з української території», – сказав прем'єр. Яценюк заявив, що Київ має намір створити «реальний державний кордон між Україною та Російською Федерацією». Проєкт називається «Стіна», що нагадує паркани на кордонах США з Мексикою та Ізраїлем і Палестиною [14].

У вересні в Мінську (Республіка Білорусь) Україна, Росія і Організація з безпеки і співробітництва Європи (ОБСЄ) уклали угоду, за якою сторони мали припинити вогонь, відвести важку зброю від лінії вогню та передати контроль за українсько-російським кордоном Україні. Після складних переговорів, правляча влада України зголосилася надати частинам Донецької і Луганської областей, які опинилися під контролем проросійських сил, широке самоврядування. Був прийнятий закон Верховною Радою України про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей від 16 вересня 2014 р. [15].

Події зими 2014–2015 рр. були одними з найтрагічніших за часів війни на сході. У середині січня 2015 р. під обстріл потрапили пасажирський автобус під Волновахою, тролейбус у Донецьку, був обстріляний аеродром у Краматорську. Весь цей час на Світлодарській дузі тривали запеклі бої за важливий залізничний вузол Дебальцеве. Щоб відволікти українських військових від активних ділянок фронту 24 січня 2015 р. росіяни з ракетних систем залпового вогню обстріляли мікрорайон Східний у Маріуполі, а також прилегле селище Виноградне, де був розташований блокпост Збройних Сил України. Після обстрілу 25 січня Президентом України Петром Порошенком було оголошено Днем жалоби, а надалі цей день став Днем пам'яті загиблих унаслідок теракту. У результаті обстрілу, за офіційними даними, загинуло 29 осіб, поранення отримали 92 людей. Було пошкоджено 30 житлових будинків, 7 закладів освіти, а також низку інфраструктурних об'єктів. Під час обстрілу зазнала травмування маленька дівчинка Мілана Абдурашімова. Матір Мілани загинула, а дівчинка втратила ліву ніжку. Мілана з Маріуполя стала символом війни на сході. У 2018 р. на стіні 15-поверхової будівлі на проспекті Миру було зображено портрет Мілани Абдурашімової – шестирічної маріупольської дівчинки, життя якої покалічила війна.

У травні 2018 р. крапку в розслідуванні поставили журналісти з групи Bellingcat, проаналізувавши низку відкритих даних, а також отримавши дані перехоплених аудіозрозмов бойовиків. Вони встановили, що 23 січня терорист «Горець» отримав від російського командування наказ здійснити операцію на околицях Маріуполя. Ця операція здійснювалась двома артилерійськими батареями із Росії та ще однією або двома, які були включені у так звані підрозділи

бойовиків. Російська артилерія перейшла кордон з Україною неподалік селища Кузнеці та звідти рушили до населеного пункту Безіменне, звідки і здійснила обстріл. За даними перехоплених розмов, російське командування отримало інформацію, що вогонь пішов не по цілях і під обстріл потрапив житловий квартал Маріуполя, однак там наказали продовжувати операцію. Близько 14:00 «Горець» наказав негайно припинити обстріли через появу місії ОБСЄ, заховати техніку та вночі переправити її до Росії.

Bellingscat встановив низку осіб, які безпосередньо керували обстрілами міста. Командував операцією російський генерал-майор Степан Ярошук, який був начальником ракетних військ та артилерії Південного військового округу ЗС РФ. Також у плануванні операції брали участь російські офіцери Олександр Цаплюк («Горець»), Олександр Муратов, Максим Власов («Югра»), Сергій Юрченко («Воронєж»), Олександр Грунчев («Терек»). Також було ідентифіковано осіб, які брали участь у транспортуванні артилерійських систем: полковники Олег Кувшинов та Сергій Лисай, а також генерал-майор Дмитро Клименко. Усі вони є військовими Збройних Сил Російської Федерації. Багатьох із росіян та бойовиків, Україна оголосила у розшук та висунула підозри, однак досі єдиною покараною людиною за теракт лишається коригувальник вогню Кірсанов, якого вже випустили із в'язниці. Усі інші причетні ховаються на окупованій території або в Росії [16].

Попри чергову мирну угоду, укладену в лютому 2015 р. [17], російські війська атакували українські позиції біля Дебальцевого. Метою було оточити і взяти в полон українських військових, деморалізувати суспільство та викликати внутрішні протести. Польські ЗМІ активно висвітлювали події в Дебальцевому, брали інтерв'ю з місця подій в українських військових. До початку конфлікту в Дебальцевому проживало 25 тисяч осіб. За спостереженням польського журналіста у місті стало дуже небезпечно з початку січня 2015 р., чутно було постійні артилерійські обстріли. Поранений під час нещодавніх боїв український водій танка розповів журналістам, як два танки захищали позицію, яку атакували 16 танків противника.

На шпальтах польських газет показано героїзм українських військових, які протистояли росіянам. Щодо інтенсивності бойових дій у районі Дебальцевого свідчить статистика поранених, які були доставлені до лікарні Світлодарська, приблизно за 15 км на північний захід від міста. Туди відправили 39 поранених військових. Деякі жителі звинувачували в обстрілах українських військових. «Назад на захід, бандерівці!» – кричать на них. Але ці військові родом з Донбасу [18].

Як зазначив Пьотр Андрусечко скільки загинуло українських військових у Дебальцевому невідомо. Містечко після Іловайська та Донецького аеропорту стає ще одним символом безсумнівного героїзму української армії. Журналіст зазначив: «До Артемівська з боку Дебальцевого утворилася колона військової техніки, навколо якої скупчилися військові. Чорні личка, видно, що давно не милися. Проте багато хто щасливий, сміється та жартує. Вони щасливі: «мені вдалося вибратися з-під Дебальцевого. – Я воював багато місяців, але останніми днями нас обстріляли чимось новим. Мінометні снаряди з легших сплавів не чути – вони летять вдвічі швидше і чути їх тільки при попаданні. Якщо ти вчасно не сховався в окопі, то шансів не було, – каже один із бійців 128-ї бригади» [19].

Президент України Петро Порошенко заявив, що операція з відведення сил з Дебальцевого пройшла успішно. Було виведено 80 відсотків одиниць. Проте солдати не поділяють цього оптимізму. «Ідіть до Порошенка й скажіть, що ми про нього думаємо, – кричала група військових перед лікарнею в Артемівську. Скільки загинуло, невідомо. Мертвих не вивезли, треба було рятувати живих» [19]. Українські військові розповіли журналісту «Gazeta Wyborcza» про нові зразки озброєння, які використовували росіяни. «Найстрашнішими були ракети на парашутах. У них були кластерні заряди. Ми їхали на БТРі, нас було 20 чоловік, і в якийсь момент я побачив, як наш солдат махає нам з траншеї. Нам не було як його взяти, ми їхали на максимальній швидкості під вогнем танків. Я запам'ятаю це видовище на все життя. Ми залишили його! – розповідає Олег із 128-ї бригади» [19].

На польських шпальтах газет відмічена заява верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики Федеріка Могеріні: «Події в Дебальцевому є порушенням підписаного в Мінську режиму припинення вогню». Слова обурення додали віце-президент США Джо Байден у телефонній розмові з Порошенком, міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр у розмові з російським колегою Сергієм Лавровим, міністр закордонних справ Великої Британії Філіп Хаммонд... – Я закликаю Росію до виведення всіх своїх сил із сходу України! – звернувся глава НАТО Єнс Столтенберг. Президент Польщі Броніслав Коморовський забив на сполох, що «Мінські угоди під загрозою» [19].

Із аналізу подій на Дебальцевському плацдармі 27 січня – 18 лютого 2015 р. під Дебальцевим за інформацією української сорони майже 5 тисяч (4700) українських бійців (50 танків, 40 артсистем, 15 реактивних систем залпового вогню) протистояли близько 19 тисячам російських

військових. «У цілому противник створив потужне угруповання і фактично мав перевагу по всіх зразках важкого озброєння, зокрема по танках – втричі (170 танків, 280 бойових броньованих машин), по артилерії – в чотири рази (290 артсистем), 1 10 реактивних систем залпового вогню» (Із заяви представника Генштабу ЗСУ).

Значення боїв під Дебальцевим порівняне із подіями під Сталінградом в роки Другої світової війни. У цих боях були знищені основні сили і найбільш боєздатні сили противника, оскільки сепаратисти зазнали значних втрат, що й зупинило їх подальші наступальні дії. Враховуючи засекреченість інформації про число загиблих під Іловайськом, подамо цифри за українськими інформаційними агентствами, які посилаються на повідомлення Генеральної прокуратури України – «Вчинено віроломне вбивство 366 українських воїнів, 429 – отримали поранення різного ступеня тяжкості, 300 – потрапили і полон, Збройні Сили України зазнали значних втрат озброєння і військової техніки на суму майже 300 млн грн.».

Висновки. Отже, в статті проаналізований перебіг основних бойових операцій української армії на сході України впродовж липня 2014 р. по січень 2015 р. крізь призму польської преси. Авторка дослідження за матеріалами розслідування польських журналістів підтверджує факт причетності проросійських терористів та російських кадрових військових у збитті цивільного малайзійського літака «Боїнг» у 2014 р. Польська журналістика засудила вчинений акт злочину проросійськими бойовиками. Журналіст Павел Пенъонжек активно висвітлював перебіг подій після збиття літака, намагався донести до світової громадськості правдиву інформацію, що насправді відбувається на сході України. У статті доводимо, що кореспонденти з Польщі детально висвітлювали активні військові операції української армії проти російських бойовиків у Донецьку, Маріуполі, Новоазовську, Лисичанську тощо. Статті в польській пресі найбільше уваги приділяли питанням інформування громадськості щодо битв за Донецький аеропорт, під Іловайськом і Дебальцевим.

Список літератури

1. Arel D., Driscoll J. *Ukraine's Unnamed War. Before the Russian Invasion of 2022*. New York: Cambridge University Press, 2023. 320 p.
2. Plochy S. *The Russo-Ukrainian War: The Return of History* Allen Lane. New York: WW Norton & Company, 2023. 368 p.
3. Łukasz Mamert Nadolski. *Kampania zimowa w 2015 roku na Ukrainie*. Budgoszcz: Museum wojsk Lądowych, 2017. 196 s.
4. Pacek B. *Wojna гибридова на Україні*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM, 2022. 248 s.
5. Турченко Г., Турченко Ф. Проект «Новоросія», 1764–2014. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 116 с.
6. Hrycak J. *Ukraina. Wyrwać się z przeszłości*. Kraków : Międzynarodowe Centrum Kultury, 2023. 600 s.
7. Brzeziński W. MH17 leciał tamtędy... żeby było bezpieczniej. *Tygodnik Powszechny*. 2014. № 30. URL: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/mh17-lecial-tamtedy-zeby-bylo-bezpieczniej-23612>.
8. Pieniążek P. Rosyjskie śledztwo nie będzie uczciwe. *Tygodnik Powszechny*. 2014. № 30. URL: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/rosyjskie-sledztwo-nie-bedzie-uczciwe-23611>.
9. Pieniążek P. Ukraińcy: Donbas wyzwolimy sami. *Tygodnik Powszechny*. 2014. № 31. URL: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/ukraincy-donbas-wyzwolimy-sami-23650>.
10. Andrusieczko P. Wirtualny rozejm, realna wojna. *Gazeta Wyborcza*. 2014, 22 września. URL: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7932851/Wirtualny-rozejm—realna-wojna>.
11. Andrusieczko P. Ukraiński front wschodni: Donieck okrażony, granica niestrzeżona. *Gazeta Wyborcza*. 2014, 5 sierpnia. URL: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7914268/Ukraiński-front-wschodni-Donieck-okrażony-granic>.
12. Протокол о результатах консультаций Трехсторонней контактной группы, Минск, 5 сентября 2014 г. URL: <https://www.osce.org/ru/home/123258>.
13. Pieniążek P. Dziwny rozejm. *Tygodnik Powszechny*. 2014. № 42. URL: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/dziwny-rozejm-24508>.
14. Andrusieczko P. Pokojowy plan Putina: niech Donbas pójdzie drogą Naddniestrza. *Gazeta Wyborcza*. 2014, 4 września. URL: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7925675/Pokojowy-plan-Putina-niech-Donbas-pojdzie-droga-N>.
15. Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей від 16 вересня 2014 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18#Text>.
16. П'ята річниця обстрілу Маріуполя: як відбувався теракт та хто винен у смерті 29 цивільних. URL: <https://tsn.ua/ato/p-yata-richnicy-obstrilu-mariupolya-yak-vidbuvavsya-terakt-ta-hto-vinen-u-smerti-29-civilnih-1480365.html>.
17. Повний текст документів, ухвалених на переговорах у Мінську від 12 лютого 2015 року. URL: <https://tyzhden.ua/povnyj-tekst-dokumentiv-ukhvalenikh-na-perehovorakh-v-minsku>.

18. Andrusieczko P. Na Ukrainie wojna na całego. *Gazeta Wyborcza*. 2015, 28 stycznia. URL: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7980901/Na-Ukrainie-wojna-na-calego>.
19. Andrusieczko P. Rosjanie zdobyli Debalcewe. *Gazeta Wyborcza*. 2015, 19 lutego. URL: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7989626/Rosjanie-zdobyli-Debalcewe>

References

1. Arel, D., Driscoll, J. (2023). Ukraine's Unnamed War. Before the Russian Invasion of 2022. New York.
2. Plokhy, S. (2023). The Russo-Ukrainian War: The Return of History Allen Lane. New York.
3. Nadolski, L. M. (2017). Winter campaign in 2015 in Ukraine. Bydgoszcz [in Polish].
4. Pacek, B. (2022). Wojna gybrydowa na Ukrainie. Warszawa [in Polish].
5. Turchenko, G., Turchenko, F. (2015). Project "Novorosiia", 1764–2014. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
6. Hrycak, J. (2023). Ukraine. Breaking out of the past. Krakow [in Polish].
7. Brzeziński, W. (2014). MH17 flew that way... to make it safer. *Tygodnik Powszechny*, 30. Retrieved from: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/mh17-lecial-tamtedy-zeby-bylo-bezpieczniej-23612> [in Polish].
8. Pieniążek, P. (2014). Russian investigation will not be fair. *Tygodnik Powszechny*, 30. Retrieved from: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/rosyjskie-sledztwo-nie-bedzie-uczciwe-23611> [in Polish].
9. Pieniążek, P. (2014). Ukrainians: we will liberate Donbas ourselves. *Tygodnik Powszechny*, 31. Retrieved from: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/ukraincy-donbas-wyzwolimy-sami-23650> [in Polish].
10. Andrusieczko, P. (2014, September 22). Virtual truce, real war. *Gazeta Wyborcza*. Retrieved from: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7932851/Wirtualny-rozejm—realna-wojna> [in Polish].
11. Andrusieczko, P. (2014, August 5). Ukrainian eastern front: Donetsk encircled, border ungarded. *Gazeta Wyborcza*. Retrieved from: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7914268/Ukraiński-front-wschodni—Donieck-okrazony—granic> [in Polish].
12. (2014, September 5). Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group. Minsk. Retrieved from: <https://www.osce.org/ru/home/123258> [in Russian].
13. Pieniążek, P. (2014). A strange truce. *Tygodnik Powszechny*, 42. Retrieved from: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/dziwny-rozejm-24508> [in Polish].
14. Andrusieczko, P. (2014, September 4). Putin's peaceful plan: let Donbas go the way of Transnistria. *Gazeta Wyborcza*. Retrieved from: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7925675/Pokojowy-plan-Putina—niech-Donbas-pojdzie-droga-N> [in Polish].
15. (2014, September 16). The Law of Ukraine "On the Special Procedure of Local Self-Government in Certain Districts of Donetsk and Luhansk Oblasts of September 16, 2014". Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18#Text> [in Ukrainian].
16. (2020). The fifth anniversary of the shelling of Mariupol: how the terrorist attack took place and who is to blame for the death of 29 civilians. Retrieved from: <https://tsn.ua/ato/p-yata-richnicya-obstrilu-mariupolya-yak-vidbuvavsya-terakt-ta-hto-vinen-u-smerti-29-civilnih-1480365.html> [in Ukrainian].
17. (2015, February 12). The full text of the documents adopted at the negotiations in Minsk. Retrieved from: <https://tyzhden.ua/povnyj-tekst-dokumentiv-ukhvalenykh-na-perehovorakh-v-minsku/> [in Ukrainian].
18. Andrusieczko, P. (2015, January 28). All-out war in Ukraine. *Gazeta Wyborcza*. Retrieved from: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7980901/Na-Ukrainie-wojna-na-calego> [in Polish].
19. Andrusieczko, P. (2015, February 19). The Russians have captured Debaltsevo. *Gazeta Wyborcza*. Retrieved from: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7989626/Rosjanie-zdobyli-Debalcewe> [in Polish].

Надійшла до редакції / Received: 07.04.2025
Схвалено до друку / Accepted: 29.05.2025